

CZASOPISMO KWARTALNE CAŁEGO
PRAWA HANDLOWEGO, UPADŁOŚCIOWEGO
ORAZ RYNKU KAPITAŁOWEGO

NR 2 (2) 2007 str.: 237–250

Dominika Mróz, Anna Zaremba

**SPRAWOZDANIE Z WYŚLUCHANIA PUBLICZNEGO
NA TEMAT PRZYSZŁYCH PRIORYTETÓW PLANU
DZIAŁAŃ W ZAKRESIE UNOWOCZEŚNIANIA PRAWA
SPÓŁEK I WZMACNIANIA CORPORATE GOVERNANCE W UE**

STRESZCZENIE

Poniżej prezentujemy polskim czytelnikom zapis dyskusji, która odbyła się przy okazji publicznego wysłuchania (public hearing) 3.5.2006 r. w Brukseli. Prezentowany poniżej dokument został pierwotnie przygotowany w języku angielskim przez służby Komisji¹. Pomocniczo wykorzystano sprawozdanie sporządzone przez The Law Society of England and Wales² oraz notatki prywatne. Tłumaczenie uzupełniono przypisami przybliżającymi polskiemu czytelnikowi poruszaną problematykę oraz zawierającymi odesłania do krajowych pozycji bibliograficznych³. W wysłuchaniu publicznym wzięło udział ponad trzysta zainteresowanych osób. Wśród mówców i panelistów znaleźli się prominentni przedstawiciele Komisji Europejskiej, w tym komisarz McCreevy, oraz ok. 20 wiodących ekspertów europejskiego prawa spółek z wielu Państw Członkowskich.

SŁOWA KLUCZOWE

europejskie prawo spółek, *corporate governance*, wysłuchanie publiczne, plan działań w zakresie modernizacji prawa spółek

¹ Oryginalna wersja dostępna jest w internecie pod adresem: http://ec.europa.eu/internal_market/company/docs/consultation/final_report_en.pdf, s. 29–42.

² Sprawozdanie dostępne w internecie pod http://www.lawsociety.org.uk/secure/meeting/154625/Item_9_CLAP_Hearing_3_May_2006.doc.

³ Konsultacja merytoryczna: A. Radwan, M. Bobrzyński.

REPORT ON THE PUBLIC HEARING ON FUTURE PRIORITIES OF THE ACTION PLAN ON THE MODERNISATION OF COMPANY LAW AND ENHANCEMENT OF CORPORATE GOVERNANCE IN THE EU

ABSTRACT

The public hearing held on May 3rd 2006 in Brussels (European Commission) comprised four panel sessions, as well as a couple of „keynote” addresses. The four sessions dealt with: I. shareholders’ rights and obligations; II. modernisation and simplification of European Company law; III. responsibility of directors / internal control; and IV. corporate mobility and restructuring. The hearing gathered an audience of over 300 participants of different backgrounds: EU and governmental officials and policy makers, academics, entrepreneurs, legal practitioners, employers and union representatives, financial sector, NGOs and all sorts of stakeholders. Among panelists there were around 20 high level international speakers. The hearing started with the opening remarks of Mr. Schaub and the closing remarks of Commissioner McCreevy and Mr. Pierre Delsaux which gave an overview of the consultation results and the issues discussed at the hearing. The following document provides for an overview of the discussion and is based on official Commission’s minutes as well as minutes prepared by the Law Society of England and Wales supplemented by own notes and further references.

KEY WORDS

European company law, corporate governance, public hearing, company law action plan

JEL Classification: K22, G34, G38, P11

DOMINIKA MRÓZ

Office Assistant w Centrum C-Law.org oraz współpracownik Polsko-Niemieckiego Centrum Prawa Bankowego przy Uniwersytecie Jagiellońskim; kontakt: mroz@c-law.org.

ANNA ZAREMBA

Research Assistant w Centrum C-Law.org; kontakt: zaremba@c-law.org

W wysłuchaniu publicznym (*public hearing*) zorganizowanym 3.5.2006 r. w ramach kontynuacji konsultacji społecznych na temat przyszłych priorytetów planu działań w zakresie unowocześniania prawa spółek i wzmacniania *corporate governance* w UE wzięło udział ponad trzysta zainteresowanych osób – interesariuszy.

Po mowie powitalnej wygłoszonej przez **Alexandra Schaub**⁴ główny prelegent **Antonio Borges**⁵ odniósł się z aprobatą do idei podjęcia się przez Komisję Europejską roli lidera w batalii o lepszy Ład Korporacyjny. Zdaniem *A. Borgesa*, Plan Działań powinien skoncentrować się na wskazaniu wszelkich metod działania prowadzących do eliminacji negatywnych efektów zewnętrznych (*externalities*) na szczeblu europejskim. Według *A. Borgesa*: „Warunkiem wzmocnienia konkurencyjności jest zwiększenie przejrzystości, silnym katalizatorem jest zwiększona mobilność spółek; uproszczenie regulacji prawnych wszędzie tam, gdzie jest to możliwe, winno zmierzać natomiast do ułatwienia inwestorom oraz menedżerom podejmowania decyzji gospodarczych”.

Cztery następujące po sobie dyskusje panelowe poświęcone były tematyce: (I) praw i obowiązków akcjonariuszy, (II) modernizacji i uproszczenia europejskiego prawa spółek, (III) odpowiedzialności członków zarządu/kontroli wewnętrznej oraz (IV) mobilności i restrukturyzacji spółek.

PANEL I – PRAWA I OBOWIĄZKI AKCJONARIUSZY

We wstępie moderator dyskusji **Peter Montagnon**⁶ podkreślił znaczenie odwrotnej zależności pomiędzy odpowiedzialnością spółek w stosunku do akcjonariuszy a potrzebą regulacji – z powołaniem się na amerykańską ustawę *Sorbanes-Oxley Act*. Dyskusja nad dalszą realizacją Planu Działań stanowi jego zdaniem okazję do podjęcia zabiegów ustawodawczych w sposób odmienny i skuteczniejszy, niż ma to miejsce w Stanach Zjednoczonych.

Odnosząc się do znaczenia Planu Działań, **Alastair Ross Goobey**⁷ stwierdził, że udało się już zrealizować większość postawionych w nim celów. Tym samym wskazany byłby okres na „przetrawienie” wprowadzonych zmian. **Pierre Bouwijn**⁸ dodał, że do działań legislacyjnych należałoby się uciekać w ostateczności.

Mając niniejsze na uwadze, w krótkiej perspektywie priorytetowy charakter powinny uzyskać: projekt dyrektywy o wykonywaniu głosów przez akcjonariuszy⁹, zdefiniowanie istotnych uprawnień akcjonariuszy określonych w dokumencie stanowiącym

⁴ Dyrektor generalny, Dyrektoriat Generalny do spraw Rynku Wewnętrznego i Usług, Komisja Europejska.

⁵ Wiceprzewodniczący Goldman Sachs International; członek European Corporate Governance Forum; przewodniczący European Corporate Governance Institute.

⁶ Dyrektor ds. inwestycji, Association of British Insurers; członek European Corporate Governance Forum; członek rady ICGN.

⁷ Przewodniczący Hermes Focus Asset Management Ltd.; Senior Advisor, Morgan Stanley; członek European Corporate Governance Forum. Członek ICGN.

⁸ Sekretarz generalny, Francuski Instytut Dyrektorów (IFA); prezes Komitetu ds. Polityk w Europejskiej Konfederacji Stowarzyszeń Dyrektorów (ecoDA).

⁹ Dyrektywa 2007/36/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 11.6.2007 r. w sprawie wykonywania niektórych praw akcjonariuszy spółek notowanych na rynku regulowanym, Dz.Urz. L Nr 184 z 14.7.2007 r., s. 17–24.

przedmiot konsultacji, z uwzględnieniem zasady „jedna akcja – jeden głos” (*one share – one vote*)¹⁰, oraz kwestia obowiązkowego ujawniania przez inwestorów instytucjonalnych ich strategii oddawania głosów¹¹. Według *A. Rossa Goobeya* w pierwszej kolejności należy skoncentrować się na kwestii pożyczek papierów wartościowych (*stock lending*), zdefiniowaniu „ostatecznego inwestora” (ang. *ultimate investor* – czyli inwestora znajdującego się na końcu łańcucha pośredników finansowych) oraz wskazaniu obowiązków akcjonariuszy.

*Hans-Jürgen Müller von Pilchau*¹² wyraził pogląd, że obecny program działania odnośnie do uprawnień wspólników nie odniesie skutku, jeśli równolegle Unia Europejska nie zobowiąże podmiotów pośredniczących (ang. *intermediaries*) do przekazywania klientom informacji o wykonywaniu praw głosu. *Daniela Weber-Rey*¹³ uznała, że UE powinna raczej skoncentrować swe wysiłki na unowocześnianiu odpowiednich technologii stosowanych w aspekcie transgranicznym.

Wypowiadając się na temat wykonywania uprawnień przez akcjonariuszy, *Colette Neuville*¹⁴ zwróciła uwagę zebranych na szereg praktycznych problemów, takich jak brak kontroli nad wykonywaniem prawa głosu na walnych zgromadzeniach akcjonariuszy czy też nadmierne oddziaływanie akcjonariuszy większościowych na zarządy spółek. Wskazała na problem szerzących się praktyk protekcyjnych opartych na „korporacyjnym interesie społecznym” (*corporate social interest*). Ponadto podważyła tezę o pozytywnym wpływie zasady demokracji korporacyjnej na rzeczywiste równouprawnienie wspólników, w szczególności w spółkach z udziałem inwestorów instytucjonalnych. *C. Neuville* zaapelowała o wprowadzenie do europejskiego prawa spółek uregulowań dotyczących nowych praktyk uczestnictwa wierzycieli spółki w nadzorze korporacyjnym. Przedstawiciel *Deminor*¹⁵ uznał, że istotne byłoby również dookreślenie (zdefiniowanie kryteriów) pojęcia „działanie w porozumieniu” (ang. *acting in concert*) w celu uniknięcia nakładania na akcjonariuszy, którzy próbują wywierać wpływ na zarząd, nieuzasadnionego obowiązku złożenia oferty nabycia akcji (*bid*). Przedstawiciel *Deutscher Notarverein* (Niemiecki Związek Notariuszy) wskazał na praktyczne problemy, jakie związane byłyby z ogólną weryfikacją liczenia głosów, i postawił pod znakiem zapytania potrzebę wprowadzenia takiej zasady.

W czasie dyskusji na temat demokracji korporacyjnej, a w szczególności zasady „jedna akcja – jeden głos”, rozmówcy wyrazili zróżnicowane opinie. *P. Bouwyn* stwierdził, że jakiegokolwiek działania na tym polu muszą zostać poprzedzone starannymi badaniami.

¹⁰ Zob. wyniki badania zleconego przez Komisję Europejską (publ. 4.6.2007 r.): Institutional Shareholder Services Europe (ISS Europe), European Corporate Governance Institute (ECGI), Shearman & Sterling LLP, Study on proportionality between capital and control in EU listed companies, dokumenty dostępne w internecie pod: http://ec.europa.eu/internal_market/company/shareholders/indexb_en.htm.

¹¹ Zob. High Level Group, Final Report of the High Level Group of Company Law Experts on a Modern Regulatory Framework for Company Law in Europe, Bruksela 2002, rekomendacja Nr III.7, s. 56 i n.

¹² MünchenerRück; Arbeitskreis Namensaktie.

¹³ Partner *Clifford Chance*; członek Advisory Group on Company Law and Corporate Governance przy Komisji Europejskiej.

¹⁴ Prezes Francuskiego Stowarzyszenia Akcjonariuszy Mniejszościowych (*L'Association de Défense des Actionnaires Minoritaires* – ADAM).

¹⁵ Deminor jest niezależną instytucją wspomagającą udziałowców instytucjonalnych, prywatnych i korporacyjnych w zarządzaniu udziałami mniejszościowymi. Powstał w 1990 r., posiada biura w Brukseli, Paryżu, Amsterdamie, Frankfurtu, Luksemburgu i Rzymie.

Stefano Micossi¹⁶ mocno sprzeciwił się podejmowaniu przez Unię Europejską jakichkolwiek inicjatyw w tym zakresie. Jego zdaniem nie ma związku pomiędzy prawem nabytym na rynku a tradycyjnym rozumieniem demokracji. Zastane (istniejące już dotychczas) rozwiązania w tej kwestii (tj. odstępstwa od zasady „jedna akcja – jeden głos”) powinny być respektowane. Co więcej, pewne struktury piramidalne mogą posłużyć do osiągnięcia tego samego efektu co akcje uprzywilejowane co do głosu. W podobnym tonie wypowiadał się również przedstawiciel **European Policy Forum**, który twierdził, że harmonizacja działań dotyczących ustroju korporacyjnego przyniesie więcej korzyści w praktyce niż wprowadzenie zasady „jedna akcja – jeden głos”.

D. Weber-Rey skoncentrowała się na omówieniu obowiązków akcjonariuszy oraz metod przeciwdziałania nadużywaniu przez nich ich uprawnień. Zasadą nadrzędną powinna być transparentność, a celem – ograniczonej do koniecznego minimum – regulacji prawnej powinno być zapewnienie transparentności i stworzenie warunków równej konkurencji (ang. *level playing field*). Należy więc zmierzać do wypracowania zasad ujawniania strategii oddawania głosów przez inwestorów instytucjonalnych, wykreowania obowiązku pośredników oraz inwestorów instytucjonalnych do kontaktowania się z „właścicielem gospodarczym” akcji (*beneficial owners*) celem uzyskania pełnomocnictwa lub instrukcji co do sposobu głosowania oraz informacji, czy *beneficial owners* życzą sobie, aby ich dane zostały ujawnione emitentowi, i czy chcą zostać powiadomieni o przebiegu głosowania. Z drugiej strony dookreślenie niektórych praw wspólników, takich jak prawo do zadawania pytań na walnym zgromadzeniu oraz prawo do uzyskania informacji (ang. *special investigation rights*), powinno pozostać w gestii Państw Członkowskich. Przedstawiciel **BDI**¹⁷ poparł ten pogląd.

Jean-Aymon Massie¹⁸ poparła tezę, że uwagę należałoby skupić na obowiązkach akcjonariuszy, w szczególności na obowiązku stałego monitorowania działań spółki, co umożliwi szybkie reagowanie w razie wykrycia nieprawidłowości. **P. Montagnon** podkreślił, że wskazane obowiązki zostały już wyszczególnione w Kodeksie nadzoru korporacyjnego, opracowanym przez International Corporate Governance Network (ICGN).

Na zakończenie **Marco Becht**¹⁹ podniósł kwestię ewentualnej konieczności wprowadzenia „procesu *Lamfalussy’ego*”²⁰ w ramach ładu korporacyjnego.

PANEL II – MODERNIZACJA I UPROSZCZENIE EUROPEJSKIEGO PRAWA SPÓŁEK

Moderator **Joëlle Simon**²¹ zwróciła uwagę zebranych na problem potencjalnego konfliktu pomiędzy popieranym przez wiele podmiotów postulatem przerwy legislacyjnej (przerwy na „przetrawienie”), a zamierzonym uproszczeniem istniejącego prawa UE.

¹⁶ Dyrektor generalny Włoskiej Izby Przemysłowej (*Assonime*).

¹⁷ Federalne Zrzeszenie Niemieckiego Przemysłu (*Bundesverband der Deutschen Industrie e.V.*).

¹⁸ Prezydent Francuskiego Stowarzyszenia Ładu Korporacyjnego (*Association Française de Gouvernement d'Entreprise*).

¹⁹ Dyrektor zarządzający European Corporate Governance Institute (ECGI); profesor Université Libre de Bruxelles.

²⁰ Na ten temat zob. przykładowo: *L. Pawłowicz, Proces Lamfalussy’ego w praktyce* [w:] *Liberalizacja i integracja rynków usług finansowych w Unii Europejskiej, Niebieskie Księgi Polskiego Forum Strategii Lizbońskiej (PFSL)*, 2003, cz. V, s. 83.

²¹ Dyrektor ds. prawnych, Francuska Konfederacja Biznesu (MEDEF); członek Advisory Group on Company Law and Corporate Governance przy Komisji Europejskiej.

Zaprosiła członków panelu do wyrażenia opinii w tym przedmiocie, jak również do wskazania korzyści płynących z uproszczenia regulacji prawnych oraz głównych beneficjentów ewentualnego uproszczenia regulacji prawnych. Ponadto zaproponowała ona przeanalizowanie następujących zagadnień:

- potencjalnego ryzyka wiążącego się z ewentualną rekodyfikacją europejskiego prawa spółek;
- konieczności poświęcenia większej uwagi potrzebom małych i średnich przedsiębiorstw;
- zalet kodyfikacji.

Celem dyskusji miało być także wskazanie podstawowego, uniwersalnego środka unowocześnienia prawa spółek.

Według *Lutgart Van den Berghe*²², uproszczenie europejskiego prawa spółek może stanowić odpowiedni środek na „przemęczenie” legislacyjne ujawniające się na różnych płaszczyznach regulacji (nie tylko w zakresie prawa stanowionego, ale także regulacji wewnętrznych, kodeksów nadzoru korporacyjnego itp.). Kodyfikacja dorobku wspólnotowego (*acquis communautaire*) poprawiłaby czytelność i jasność pojęć oraz definicji. Istnieje jednakże niebezpieczeństwo, że próba zmiany kształtu legislacji będzie oznaczać otwarcie puszką Pandory. Zdaniem *L. Van den Berghe*, aby osiągnąć poziom konkurencyjności zalecany w Strategii Lizbońskiej, należy jak najlepiej wykorzystać różnorodność europejską połączoną z minimalną harmonizacją ze strony UE. Zamiast opracowywać jednorodny system ładu korporacyjnego w Europie, należy oprzeć się na konkurencji porządków prawnych oraz wzajemnym uznawaniu standardów. Mając na względzie to, że każdy z systemów nadzoru korporacyjnego boryka się z pewnymi problemami, UE powinna zadbać o to, by równoległe obowiązujące porządki prawne stosowały mechanizmy gwarantujące zachowanie równowagi (*checks and balances*). Doceniając znaczenie regulacji wewnętrznych, trzeba mieć świadomość, że bez nadzoru zewnętrznego nie da się osiągnąć pożądaných skutków, zwłaszcza w krajach systemu kontynentalnego.

Jak stwierdził *Arkadiusz Radwan*²³, użyteczność działań upraszczających powinna być oceniana w odniesieniu do każdego przypadku/obszaru osobno. Krajowe przepisy implementujące europejskie prawo spółek mają bezpośrednie znaczenie dla adresatów. W tym względzie istnieją między Państwami Członkowskimi spore różnice w faktycznej transpozycji prawa wspólnotowego do porządków krajowych, w szczególności w odniesieniu do mechanizmów egzekwowania oraz roli sądów (sądowa wykładnia prawa, dalszy rozwój prawa przez judykaturę²⁴). O ile pewna liberalizacja legislacji jest zjawiskiem pożądanym, o tyle niewskazane byłoby całkowite przereadagowanie

²² Dyrektor wykonawczy, Belgian Governance Institute.

²³ Dyrektor Centrum C-Law.org.

²⁴ Zob. *D. Galligan, M. Matczak*, Strategie orzekania sądowego. O wykonywaniu władzy dyskrecyjnej przez sędziów sądów administracyjnych w sprawach gospodarczych i podatkowych, Raport w ramach programu „Sprawne państwo” *Ernst & Young*, Warszawa 2005, dokument dostępny on-line pod: [http://webapp01.ey.com.pl/EYP/WEB/eycom_download.nsf/resources/SP_Rap_Orzeka_Sad.pdf/\\$FILE/SP_Rap_Orzeka_Sad.pdf](http://webapp01.ey.com.pl/EYP/WEB/eycom_download.nsf/resources/SP_Rap_Orzeka_Sad.pdf/$FILE/SP_Rap_Orzeka_Sad.pdf); autorzy wskazują na znaczący formalizm prawniczy obecny w orzecznictwie sądów gospodarczych w sprawach administracyjnych, podobny obraz występuje jednak również na gruncie prawa gospodarczego prywatnego, w tym prawa spółek.

dotychczasowego prawodawstwa UE. Przyszła działalność legislacyjna powinna mieć na uwadze orzecznictwo Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości. Co do przyszłych działań legislacyjnych, przyjęcie statutu europejskiej spółki prywatnej przyniosłoby znaczące korzyści dla małych i średnich przedsiębiorstw. Wprowadzenie powszechnie dostępnej i rdzennie europejskiej formy organizacji prawnej bezpośrednio skonfrontowałoby ustawodawców krajowych z nowymi koncepcjami prawnymi i mogłoby stanowić źródło „promieniowania idei” (*spill-over*), skłaniając ustawodawców narodowych do szerszego uwzględnienia interesów i potrzeb przedsiębiorców. *A. Radwan* zwrócił uwagę, że w Polsce, podobnie jak w innych krajach Europy Wschodniej, doktryna *Centros/Inspire Art* nie spotkała się z wystarczającym odzewem, by wywołać dyskusję zdolną zrewidować dotychczasowy sposób myślenia o prawie spółek. Wprowadzenie paneuropejskiej formy prawnej uniemożliwiłoby dalsze ignorowanie kierunków rozwoju prawa w innych Państwach Członkowskich oraz na płaszczyźnie wspólnotowej. Inną formą oddziaływania na ustawodawców krajowych mogłoby być częstsze posługiwanie się zaleceniem jako formą inspirującej perswazji. Odnosząc się do uproszczenia prawa wspólnotowego, *A. Radwan* wskazał na reżim kapitału zakładowego (Druga Dyrektywa²⁵) oraz wymogi dotyczące rejestracji oddziałów (Jedenasta Dyrektywa²⁶).

Zdaniem *Klausa J. Hopta*²⁷, proces SLIM²⁸ powinien być użyty jako model dla ewentualnej rewizji dyrektyw prawa spółek Trzeciej²⁹, Szóstej³⁰ oraz Jedenastej. Utrzymywanie w mocy Dwunastej Dyrektywy³¹ również stoi pod znakiem zapytania. Deregulacja powinna postępować zarówno na szczeblu wspólnotowym (np. poprzez dopuszczenie alternatywnych w stosunku do kapitału zakładowego form ochrony wierzycieli), jak i na poziomie Państw Członkowskich (np. przez zapewnienie elastyczności w kształtowaniu struktury zarządów spółek). Poziom uszczegółowienia regulacji odnoszącej się do spółek powinien odpowiadać ich strukturom. Reguły znajdujące zastosowanie do małych i średnich przedsiębiorstw powinny gwarantować więcej swobody niż te odnoszące się do spółek akcyjnych niepublicznych, a te z kolei powinny być mniej surowe niż przepisy odnoszące się do spółek notowanych na giełdzie. Jednakże, według

²⁵ Druga dyrektywa Rady 77/91/EWG z 13.12.1976 r. w sprawie koordynacji gwarancji, jakie są wymagane w Państwach Członkowskich od spółek w rozumieniu art. 58 akapit 2 Traktatu, w celu uzyskania ich równoważności, dla ochrony interesów zarówno wspólników, jak i osób trzecich w zakresie tworzenia spółki akcyjnej, jak również utrzymania i zmian jej kapitału, Dz.Urz. L Nr 26 z 31.1.1977 r., s. 1–13.

²⁶ Jedenasta dyrektywa Rady 89/666/EWG z 21.12.1989 r. dotycząca wymogów ujawniania informacji odnośnie do oddziałów utworzonych w Państwie Członkowskim przez niektóre rodzaje spółek, podlegające prawu innego państwa, Dz.Urz. L Nr 395 z 30.12.1989 r., s. 36–39.

²⁷ Dyrektor, Max-Planck-Institut für ausländisches und internationales Privatrecht, Hamburg.

²⁸ Company Law SLIM Working Group, Recommendations by The Company Law Slim Working Group on the simplification of the First and Second Company Law Directives, Bruksela 1999, document dostępny w internecie pod: http://ec.europa.eu/internal_market/company/docs/official/6037en.pdf; na temat propozycji SLIM zob. *E. Wymeersch*, European Company Law: The „Simpler Legislation for the Internal Market” (SLIM) initiative of the EU Commission, FLI Universiteit Gent Working Paper WP 2000-09; *T. Drygala*, Die Vorschläge der SLIM-Arbeitsgruppe zur Vereinfachung des Europäischen Gesellschaftsrechts, die Aktiengesellschaft (AG) 2001, s. 291; *H. Kallmeyer*, Schlankeitsstruktur für das EU-Gesellschaftsrecht, AG 2001, s. 406; *E.-A. Baldamus*, Reform der Kapitalrichtlinie, Köln–Berlin–Bonn–München 2002.

²⁹ Trzecia dyrektywa Rady 78/855/EWG z 9.10.1978 r. wydana na podstawie art. 54 ust. 3 lit. g) Traktatu, dotycząca łączenia się spółek akcyjnych, Dz.Urz. L Nr 295 z 20.10.1978 r., s. 36–43.

³⁰ Szósta dyrektywa Rady 82/891/EWG z 17.12.1982 r. wydana na podstawie art. 54 ust. 3 lit. g) Traktatu, dotycząca podziału spółek akcyjnych, Dz.Urz. L Nr 378 z 31.12.1982 r., s. 47–54.

³¹ Dwunasta dyrektywa Rady 89/667/EWG z 21.12.1989 r., dotycząca jednoosobowych spółek z ograniczoną odpowiedzialnością, Dz.Urz. L Nr 395 z 30.12.1989 r., s. 40–42.

przedstawiciela **London Stock Exchange**, należy wziąć pod uwagę fakt, że zaostrzenie regulacji w stosunku do spółek notowanych na giełdzie często skutkuje ich wycofywaniem się z obrotu na rynku regulowanym (ang. *delisting*).

K.J. Hopt również uznał, że ewentualna kodyfikacja lub przerehabilitacja obowiązujących przepisów zrodziłaby wielkie trudności. „Harmonizacja harmonizacji” byłaby lepszym rozwiązaniem; zharmonizowania wymagają: definicje użyte w poszczególnych dyrektywach oraz zakres stosowania dyrektyw przy jednoczesnym wyeliminowaniu niezgodności między zakresem i sposobem uregulowania obowiązków władzy państwowej w różnych krajach. Takie działania mogłyby zostać podjęte w ramach procesu „typu *Lamfalussy*” lub przez specjalnie powołaną grupę ekspercką. Priorytet dla Komisji powinny jednak stanowić prace nad Czternastą Dyrektywą w sprawie przeniesienia zarejestrowanej siedziby spółki, opracowanie zasad działania Fundacji Europejskiej i kluczowych zasadach nadzoru korporacyjnego (by zapewnić lepszą kontrolę zarządu, prawo do informacji itd.).

Zdaniem *Stilpona Nestora*³², uproszczenie i modernizacja prawa są motorem reformy. Potrzebne jest zatem podejście funkcjonalne (sytuacja na szczęblu europejskim – implementacja – potrzeba modyfikacji). Więcej uwagi należy poświęcić zagadnieniu kosztów hamujących rozwój małych i średnich przedsiębiorstw. Obecnie prowadzone ekonomiczne analizy skutków regulacji rzadko dostarczają wiarygodnych wyników w przedmiocie prawa spółek. Agenda Komisji powinna dotyczyć drobnych zagadnień, które jednakże mogłyby znacząco ułatwić praktyczne funkcjonowanie spółek. Na przykład okoliczność, że nie wszystkie Państwa Członkowskie zezwalają na wykorzystanie wideokonferencji dla przeprowadzenia zebrań zarządu, stanowi przeszkodę dla umiędzynarodawiania tego organu.

*Eddy Wymeersch*³³ podkreślił, że tylko unowocześnienie prawa umożliwi pełne wykorzystanie nowoczesnych technologii. W myśl Jedenastej Dyrektywy niezbędne jest przedkładanie tłumaczeń dokumentów składanych w poszczególnych rejestrach krajowych, podczas gdy informacja jest dostępna w Internecie. Ponadto uproszczenie oraz modernizacja powinny następować nie tylko na poziomie UE, lecz także na poziomie narodowym.

Niektórzy uczestnicy rynku postulowali przyjęcie statutu Fundacji Europejskiej (za: *European Foundation Centre*), statutu Europejskiej Spółki Wzajemnej (za: *Association Internationale de la Mutualité*) oraz statutu Europejskiej Spółki Prywatnej (za: *Verband Deutscher Maschinen- und Anlagenbauer, VDMA*).

PANEL III – ODPOWIEDZIALNOŚĆ CZŁONKÓW ZARZĄDU/KONTROLA WEWNĘTRZNA

Podczas gdy opinie wyrażane przez członków panelu w przedmiocie zakresu odpowiedzialności członków zarządu były raczej zróżnicowane, panowała zgodność poglądów co do faktu, że odpowiedzialność członków zarządu wobec akcjonariuszy,

³² Dyrektor, Nestor Advisors Ltd.; członek Advisory Group on Company Law and Corporate Governance przy Komisji Europejskiej.

³³ Przewodniczący Belgijjskiej Komisji Nadzoru Bankowego, Finansowego i Ubezpieczeniowego; profesor na Universiteit Gent; członek European Corporate Governance Forum, członek ECGI.

a także innych podmiotów uczestniczących w życiu gospodarczym spółki (pracowników, podwykonawców, dostawców, wierzycieli itp.) ma zapewnić długotrwałe istnienie spółki w obrocie gospodarczym poprzez zastosowanie odpowiedniej strategii działania. Na kwestię powyższą w szczególności nacisk położył **Reiner Hoffmann**³⁴, podczas gdy **Christian Strenger**³⁵ podkreślił, że zagwarantowanie właściwego nadzoru jest ważną strategią uzupełniającą.

Zgodzono się, że wiele już osiągnięto przy użyciu krótkofalowych środków przewidzianych w Planie Działania w zakresie prawa spółek, zwłaszcza odnośnie do wprowadzenia w życie dwóch zaleceń dotyczących wynagradzania członków zarządu³⁶ oraz niezależnych członków rad nadzorczych³⁷, wdrożenia zasady „*comply and explain*”, zdefiniowanej w ostatnio przyjętych tekstach poprawek dyrektyw Czwartej³⁸ i Siódmej³⁹ o rachunkowości, oraz zatwierdzenia w prawie UE zasady ponoszenia przez członków zarządu odpowiedzialności zbiorowej za przygotowanie sprawozdań finansowych spółki.

Członkowie panelu uznali, że Komisja powinna ograniczyć się do wydania zaleceń odnośnie do możliwości wyboru struktury organizacyjnej zarządu spółki (monistyczna albo dualistyczna).

Ponieważ uznano, że uregulowanie zasady *wrongful trading*⁴⁰ należy do prawa upadłościowego, a nie prawa spółek *sensu stricto*, odstąpiono od dyskusji nad tym problemem. Natomiast zagadnienie pozbawienia członków zarządu uprawnień do sprawowania funkcji⁴¹ rozpatrywano przez pryzmat sankcji administracyjnoprawnych i karnych. W tym miejscu rozważano potencjalną skuteczność wprowadzenia ogólnoeuropejskiego zakazu podejmowania przez odwołanych członków zarządu analogicznej do dotychczasowej działalności poza granicami kraju, w którym pozbawiono ich prawa wykonywania ich funkcji.

Vanessa Knapp⁴² porównała regulacje dotyczące kontroli wewnętrznej w spółkach, obowiązujące w Wielkiej Brytanii i Stanach Zjednoczonych. Podczas gdy co do zasady brytyjski *Combined Code on Corporate Governance* i *sec. 404 Sarbanes-Oxley Act* są zbieżne co do stawianych sobie celów (zapewnienie efektywnego systemu kontroli wewnętrznej), wskazane przez nie metody służące osiągnięciu tych celów istotnie się

³⁴ Zastępca sekretarza generalnego Europejskiej Konfederacji Związków Zawodowych (ETUC).

³⁵ Członek rady nadzorczej Deutsche Gesellschaft für Wertpapiersparen mbH (DWS), członek Niemieckiej Komisji Corporate Governance.

³⁶ Zalecenie Komisji 2004/913/WE z 14.12.2004 r. w sprawie wspierania odpowiedniego systemu wynagrodzeń dyrektorów spółek notowanych na giełdzie, Dz.Urz. L Nr 385 z 29.12.2004 r., s. 55–59.

³⁷ Zalecenie Komisji 2005/162/WE z 15.2.2005 r., dotyczące roli dyrektorów niewykonawczych lub będących członkami rady nadzorczej spółek giełdowych i komisji rady (nadzorczej), Dz.Urz. L Nr 52 z 25.2.2005 r., s. 51–63.

³⁸ Czwarta dyrektywa Rady 78/660/EWG z 25.7.1978 r. wydana na podstawie art. 54 ust. 3 lit. g) Traktatu w sprawie rocznych sprawozdań finansowych niektórych rodzajów spółek, Dz.Urz. L Nr 222 z 14.8.1978 r., s. 11–31.

³⁹ Siódma dyrektywa Rady 83/349/EWG z 13.6.1983 r. wydana na podstawie art. 54 ust. 3 lit. g) Traktatu w sprawie skonsolidowanych sprawozdań finansowych, Dz.Urz. L Nr 193 z 18.7.1983 r., s. 1–17.

⁴⁰ Działanie menedżerów w złej wierze na szkodę wierzycieli w sytuacji, kiedy z uwagi na złą kondycję finansową spółki należałoby złożyć wniosek o ogłoszenie upadłości, zob. *M. Habersack, D.A. Verse, Wrongful Trading – Grundlage einer europäischen Insolvenzverschleppungshaftung?*, Zeitschrift für das gesamte Handelsrecht und Wirtschaftsrecht (ZHR) 2004, s. 174 i n.; *T. Bachner, Wrongful Trading – A New European Model for Creditor Protection?*, European Business Law Review (European Business Organization Law Review (EBOR)), 2004, 5, s. 293 i n.

⁴¹ Por. art. 373 polskiego Prawa upadłościowego i naprawczego (ustawa z 28.2.2003 r., Dz.U. Nr 60, poz. 535 ze zm.).

⁴² Partner *Freshfields Bruckhaus Geringer*; członek Komitetu Prawa Spółek przy The Law Society of England and Wales; członek Advisory Group on Company Law and Corporate Governance przy Komisji Europejskiej.

od siebie różnią. System obowiązujący w Stanach Zjednoczonych restrykcyjnie wymaga sporządzania przez niezależnego biegłego rewidenta opinii dotyczących jakości funkcjonowania mechanizmów kontroli wewnętrznej. Obowiązek ten doprowadził do wykształcenia się zawiłych, kosztownych w realizacji procedur, negatywnie odbieranych przez spółki notowane na giełdzie w USA. Rozwiązanie obrane w Wielkiej Brytanii opiera się w większym zakresie na dialogu między spółką a jej współnikami, a zrewidowany tzw. Raport *Turnbulla*⁴³ zawiera niewiążące zalecenia dla członków zarządu w tym zakresie.

Przedstawiciel **FEE**⁴⁴ oświadczył, że w najbliższym czasie zamierza opublikować szczegółowe wyniki badań dotyczących wykonywania kontroli wewnętrznej w 29 krajach europejskich i Stanach Zjednoczonych. Podsumowując, badani wyżej oceniają regulacyjne działanie rynku niż interwencje ustawodawcy w USA.

Podczas debaty z udziałem publiczności wywiązała się żywa dyskusja na temat koncepcji *class action* (powództw zbiorowych) i możliwości jej zastosowania w kontekście europejskim. Większość zebranych sprzeciwiła się wprowadzaniu w życie tej idei. Przedstawiciel **Deminor** zauważył, że w wyniku braku możliwości wnoszenia w Europie *class actions* akcjonariusze nie mogą czerpać korzyści z ugód sądowych zawieranych w Stanach Zjednoczonych przez tamtejszych inwestorów. **S. Micossi** wspomniał o istnieniu projektu regulacji odnośnie do *class action* w prawie włoskim i odwołał się do aktualnie obowiązujących rozwiązań eksperymentalnych, w których świetle można uniknąć drogi sądowej poprzez rozstrzygnięcie sporu przed odpowiednim organem państwowym przy zastosowaniu procedur arbitrażowych (np. w dziedzinie telekomunikacji). Dalej **S. Micossi** stwierdził, że stanowienie prawa w przedmiocie pozwów zbiorowych wykacza poza zakres kompetencji Komisji. **J. Simon** była zdania, że mechanizm *class action* został wprowadzony w Stanach Zjednoczonych, aby zrekompensować fakt słabego zaangażowania się amerykańskich władz publicznych i regulatorów.

Wskazując na wysokie koszty wszczęcia postępowania w innym Państwie Członkowskim niż macierzyste państwo inwestora, **C. Neuville** zaapelowała o skoordynowanie działań legislacyjnych, które wprowadziłyby odpowiedni system reagowania na przypadki niewywiązywania się z obowiązków przez członków zarządu. Przedstawiciel **London Stock Exchange** przypomniał, że akcjonariusze zawsze mogą sprzedać posiadane akcje.

Inna debata dotyczyła mocy oddziaływania kodeksu regulującego nadzór korporacyjny. **S. Micossi** był zdania, że we Włoszech niewykształcenie się należytych mechanizmów nadzorowania i dyscyplinowania menedżerów przez akcjonariuszy, analityków finansowych oraz rynek tłumaczy, dlaczego to w regulacji prawnej (ustawowej), a nie w samoregulacji upatruje się skutecznego sposobu egzekwowania prawa. W konsekwencji to regulatorowi – włoskiej Komisji Nadzoru Giełdowego (CONSOB) – a nie giełdzie powierzono odpowiedzialność za praktyki korporacyjne oraz egze-

⁴³ Financial Reporting Council. Internal Control. Revised Guidance For Directors On The Combined Code, October 2005 dostępny pod: <http://www.frc.org.uk/documents/pagemanager/frc/Revised%20Turnbull%20Guidance%20October%202005.pdf> (ostatnie wyświetlenie, 22.6.2007 r.).

⁴⁴ Fédération des Experts Comptables Européens – międzynarodowa organizacja zrzeszająca przedstawicieli rachunkowości.

kwowanie zasady „*comply or explain*”. Dla **A. Ross Goobeya** powyższa kwestia stanowi klasyczny przykład problemu „nieobecnego gospodarza” i dowodzi istotności aktywnej roli inwestorów instytucjonalnych. **E. Wymeersch** przypomniał słuchaczom niedawne oświadczenie European Forum Corporate Governance w sprawie monitorowania zasady „*comply and explain*”. Oświadczenie zachęcało władze państwowe, aby ograniczyły swą rolę do weryfikowania rzetelności sprawozdań i reagowania na zachodzące w nich oczywiste nieścisłości, wskazując zarazem, że w niektórych Państwach Członkowskich przewidziane są sankcje administracyjnoprawne, jak i karne za nieprzestrzeganie zasady „*comply and explain*”.

Niektórzy uczestnicy byli zdania, że w sytuacji wadliwego nadzoru korporacyjnego akcjonariusze zawsze mogą pozwać spółkę lub „zagłosować nogami”, sprzedając swoje akcje. Inni uczestnicy nie podzielili tego poglądu, uznając, że koszty transakcyjne zniechęcą akcjonariuszy do podejmowania takich działań, a w związku z tym zachodzi potrzeba zapewnienia prawidłowego działania zasady „*comply and explain*” w inny sposób.

PANEL IV – MOBILNOŚĆ SPÓŁEK I ICH PRZEKSZTAŁCENIA PODMIOTOWE

Czwarty panel, prowadzony przez **Theodora Baumsa**⁴⁵, dotyczył kwestii mobilności spółek i ich przekształceń podmiotowych. **T. Baums** zainaugurował dyskusję i poinformował, że spośród zagadnień podniesionych w Planie Działań Komisji podczas niniejszego panelu postanowiono skupić się na trzech następujących zagadnieniach:

- 1) przeniesieniu statutowej siedziby spółki,
- 2) statucie Europejskiej Spółki Prywatnej;
- 3) Fundacji Europejskiej⁴⁶.

1. Przeniesienie statutowej siedziby spółki

Zebrani byli zgodni co do tego, że istnieje potrzeba uchwalenia dyrektywy dotyczącej transgranicznego przeniesienia siedziby spółki.

Paul Davies⁴⁷ zwrócił uwagę na fakt, że pomimo iż istnieje możliwość transgranicznego przeniesienia siedziby spółki na podstawie dyrektywy dotyczącej transgranicznego łączenia się spółek⁴⁸ i rozporządzenia w sprawie statutu Spółki Europejskiej⁴⁹, to dopiero Czternasta Dyrektywa pozwoli na zmniejszenie kosztów takiej operacji. Wymienił dwie sytuacje, w których spółki decydują się na przeniesienie swej siedziby:

- gdy zmienia się główne miejsce wykonywania przez nie działalności gospodarczej;

⁴⁵ Profesor Universität Frankfurt; członek Advisory Group on Company Law and Corporate Governance przy Komisji Europejskiej; członek ECGI.

⁴⁶ W swoim przemówieniu na forum Parlamentu Europejskiego (3.10.2007 r.) Komisarz *McCreevy* zapowiedział kontynuację prac nad Europejską Spółką Prywatną oraz Fundacją Europejską, jednocześnie deklarując rezygnację z planów uchwalenia Czternastej Dyrektywy.

⁴⁷ Profesor London School of Economics; członek ECGI.

⁴⁸ Dyrektywa 2005/56/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 26.10.2005 r. w sprawie transgranicznego łączenia się spółek kapitałowych, Dz.Urz. L Nr 310 z 25.11.2005 r., s. 1–9.

⁴⁹ Rozporządzenie Rady 2157/2001/WE z 8.10.2001 r. w sprawie statutu spółki europejskiej (SE), Dz.Urz. L Nr 294 z 10.11.2001 r., s. 1–21.

- gdy skłania je do tego korzystniejsza dla spółki i mająca więcej do zaoferowania regulacja prawna obowiązująca w innym Państwie Członkowskim.

W drugim przypadku jednakże spółka posiada dwie siedziby: statutową (*registered office*) w jednym Państwie Członkowskim i rzeczywistą (*head office*) w innym państwie, czego zorganizowanie wymaga oparcia się na orzecznictwie Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości odnoszącym się do swobody zakładania przedsiębiorstw.

Luca Enriques⁵⁰ stwierdził, że najistotniejsze jest zrównoważenie dwóch, często stojących we wzajemnej sprzeczności, elementów: potrzeby usunięcia barier prowadzenia działalności gospodarczej i konieczności harmonizującego oddziaływania na nią w drodze legislacji. Jego zdaniem, Czternasta Dyrektywa powinna zawierać zamknięty katalog wymogów, jakie Państwa Członkowskie mogłyby nakładać na spółki przenoszące swe siedziby, a to celem zapobieżenia zjawisku arbitralnego nawarstwiania tych wymogów (*gold plating*).

Enrique Piñel⁵¹ zaakcentował, że nie należy marginalizować znaczenia innych prawnych aspektów mobilności spółek, w szczególności problemu opodatkowania i partycypacji pracowniczej w zarządzaniu spółką. Jeszcze przed przyjęciem Czternastej Dyrektywy należy zapewnić neutralność podatkową przeniesienia siedziby spółki.

E. Wymeersch podkreślił, że należy różnicować sytuację spółki ze względu na czynniki, które zadecydowały o przeniesieniu jej siedziby. Należy wyróżnić:

- przeniesienie zamierzone, dokonane w celu zmiany systemu prawnego (statutu korporacyjnego) znajdującego zastosowanie do spółki;
- przeniesienie faktyczne (*de facto*), niewymagające podporządkowania spółki nowemu porządkowi prawnemu (w myśl *Überseering*⁵²), oparte na regułach płynących z orzecznictwa (jednakże zachodzi potrzeba doprecyzowania wyjątku opartego o ideę „dobra ogólnego”, tj. istotnych interesów ogółu, aby Państwa Członkowskie nie nakładały nadmiernych ograniczeń na spółki zmierzające do przeniesienia siedziby).

Konkludując, treść Czternastej Dyrektywy powinna dookreślać zasady i mechanizmy przeniesienia rejestrowej siedziby spółki, określając przy tym szczegółowo reguły rządzące dobrowolnym przeniesieniem siedziby (co pociąga za sobą zmianę systemu prawnego, któremu spółka podlega), a pozostawiając poza zakresem regulacji przeniesienie siedziby *de facto* (przy sprecyzowaniu wyjątku dotyczącego „dobra ogólnego”).

Po wypowiedzeniu się przez członków panelu nastąpiły pytania i komentarze publiczności. **E. Wymeersch** zgodził się z przedstawicielem **Uniwersytetu w Heidelbergu**, że wyjątek na rzecz istotnych interesów ogółu powinien znajdować zastosowanie w wyjątkowych okolicznościach, gdy przemawiają za tym względy zdrowia publicznego czy obrony narodowej. **A. Radwan** podniósł, że przy przeniesieniu siedziby *de facto* należałoby rozważyć potencjalne analogiczne zastosowanie Jedenastej Dyrektywy celem

⁵⁰ Profesor Università di Bologna; obecnie również członek CONSOB (Włoska Komisja Nadzoru Finansowego).

⁵¹ Doradca Hiszpańskiego Zrzeszenia Banków (Centro de Cooperación Interbancaria – CCI); członek Advisory Group on Company Law and Corporate Governance przy Komisji Europejskiej.

⁵² Wyrok ETS z 5.11.2002 r. *Überseering BV v. Nordic Construction Company Baumanagement GmbH* (C-208/00).

zagwarantowania odpowiedniej transparentności i jawności dla kontrahentów. **L. Enriques** podkreślił konieczność uwzględniania związku pomiędzy prawem upadłościowym a prawem spółek. Zdaniem jednego z uczestników, pomimo istnienia w tym zakresie bogatego orzecznictwa wprowadzenie Czternastej Dyrektywy jest pożądane, gdyż wiele kwestii nadal budzi wątpliwości praktyczne.

2. Europejska Spółka Prywatna (EPC)

W przedmiocie potrzeby utworzenia Europejskiej Spółki Prywatnej i jej cech charakterystycznych wyrażano rozbieżne opinie, przy czym przeważały wypowiedzi na korzyść tej nowej formy prawnej.

P. Davies zauważył, że przydatność EPC będzie zależeć w głównej mierze od jej kształtu, w tym zakresie, w jakim ureguluje się jej funkcjonowanie w prawie europejskim i prawie krajowym Państw Członkowskich. Konieczny jest kompromis pomiędzy ideą zharmonizowania wszystkich istotnych aspektów działania takiej spółki a dopuszczeniem szerokiej swobody kontraktowania. Jako że szanse na osiągnięcie porozumienia w tym zakresie są niewielkie, wskazane będzie skupienie wysiłków na kwestiach mniej kontrowersyjnych. Zdaniem **L. Enriques**, forma brytyjskiej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (ltd.) jest tak szeroko stosowana w innych Państwach Członkowskich, że można ją uważać za *de facto* europejską spółkę prywatną, której brakuje tylko „etykiety europejskiej”. Zdaniem **D. Weber-Rey** sukces, jaki odniosła ltd., jest nie do przecenienia z punktu widzenia konkurencji porządków prawnych, tym samym można wymagać od instytucji UE, aby nie przeznaczały środków na tworzenie form prawnych, które nie znajdują zastosowania, takich jak Europejska Spółka Prywatna⁵³.

Osoby opowiadające się za Europejską Spółką Prywatną (np. przedstawiciele niemieckich przedsiębiorców) eksponowały fakt, że prawo spółek poszczególnych Państw Członkowskich znacząco się różni, co powoduje, że małe i średnie przedsiębiorstwa rezygnują z zakładania firm w różnych państwach ze względu na wysokie koszty działań transgranicznych. Obecnie obowiązujące dyrektywy nie pozwalają małym i średnim przedsiębiorstwom na działania racjonalne ekonomicznie (np. przejęcia spółek-córek przez spółkę-matkę i ustanawianie oddziałów w innych Państwach Członkowskich). **T. Baums** wskazał na brak jednolitości spółek europejskich w zestawieniu ze Stanami Zjednoczonymi. **E. Piñel** był zdania, że brak mobilności jest w dużym stopniu spowodowany brakiem sprzyjającego ustawodawstwa na poziomie europejskim. Przedstawiciele sektora prywatnego wskazywali na trudności związane ze stosowaniem formy ltd. – jako instrumentu wykształconego w systemie *common law* – w systemie kontynentalnym, podkreślając, że panowałaby niepewność co do tego, jakie prawo powinno znaleźć zastosowanie (np. w przypadku upadłości). **A. Radwan** zaakcentował, że „etykieta europejska” przyniosłaby korzyści w dostępie do rynku i kredytu dla mniej znanych międzynarodowo form spółek z Europy Wschodniej.

⁵³ Warto podkreślić, że od tego czasu **D. Weber-Rey** zmieniła zdanie i obecnie opowiada się za wprowadzeniem Europejskiej Spółki Prywatnej.

Jeśli chodzi o cechy, w jakie należy wyposażyć Europejską Spółkę Prywatną, panowała powszechna zgoda co do tego, że spółka ta nie powinna powielać modelu Spółki Europejskiej (*Societas Europaea*). Zebrani podkreślili, że powodzenie Europejskiej Spółki Prywatnej zależy od wprowadzenia elastycznej regulacji prawnej, nadającej ESP cechy ltd.

3. Fundacja Europejska

T. Baums, odnosząc się krótko do statutu Fundacji Europejskiej, podkreślił, że jego wprowadzenie jest przedsięwzięciem aktualnym w horyzoncie długoterminowym. **E. Piñel** był zdania, że celem nie powinno być stworzenie modelu Fundacji Europejskiej, ale zapewnienie systemu „wzajemnej uznawalności”, podobnie jak to ma miejsce odnośnie do funduszy emerytalnych. Tym samym darowizny na rzecz dowolnej europejskiej fundacji uznanej w kraju jej siedziby powinny korzystać z takich samych preferencji podatkowych jak darowizny uczynione na rzecz fundacji działających w kraju darczyńcy.

T. Baums podsumował, że kwestiami priorytetowymi dla Komisji powinny być:

- Czternasta Dyrektywa w sprawie przeniesienia rejestrowej siedziby spółki (jako przedsięwzięcie krótkoterminowe),
- statut Europejskiej Spółki Prywatnej (jako przedsięwzięcie średnioterminowe) oraz
- statut Fundacji Europejskiej (jako przedsięwzięcie długoterminowe).

Konferencję zakończyło wystąpienie szefa II Dyrekcji Generalnej, komisarza *McCreevy’ego*.⁵⁴

⁵⁴ Tekst przemówienia dostępny na stronie: http://ec.europa.eu/internal_market/company/docs/consultation/closing_en.pdf.